

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Invalidiliitto kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi.

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 24 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä.

Invalidiliiton osallisuusbarometrin ensimmäisiä tuloksia julkaistiin tammikuussa 2024 (<https://www.invalidiliitto.fi/osallisuusbarometri>). Näistä tuloksista käy ilmi, ettei vammaisten ihmisten osallisuus toteudu yhteiskunnassa riittävästi. Vammaisten ihmisten osallisuuden vahvistamisessa tulee huomioida erityisen voimakkaasti esteettömyyden edistäminen. Esteettömyyden ja saavutettavuuden myötä yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet esimerkiksi yhteiskunnalliseen toimintaan paranevat huomattavasti.

Kansalaisyhteiskunta on ollut suomalaisen yhteiskunnan tärkeä ja arvostettu erityispiirre. Se vahvistaa osaltaan demokratiaa ja kansalaisten mahdollisuuksia olla aktiivisesti osallisia heitä koskevassa päätöksenteossa. Nykymuotoinen kansalaisyhteiskunta on nyt uhattuna muun muassa siksi, että siihen kohdentuu rajuja avustusleikkauksia. Leikkaukset kohdentuvat väistämättä myös siihen työhön, jota järjestöt tekevät vaikuttamisen ja edunvalvonnan sektorilla, eli juuri siihen työhön, jossa järjestöt tuovat päättäjien tietoon kansalaisten ääntä. Tämä heikentää osaltaan demokratiaa. Vammaisten ihmisten osallisuuden vahvistaminen ja äänen kuuleminen on

varmistettava jo YK:n vammaisyleissopimuksenkin nojalla. Invalidiliitto toivoo, että kansalaisjärjestötoiminta ja sen edellytysten vahvistaminen nostetaan osaksi demokraatiohjelmaa.

Invalidiliitto muistuttaa, että ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu jatkuvasti. Vammaisia ihmisiä syrjitään ja heihin kohdistuu vihatekoja. Poliisiammattikorkeakoulun selvityksestä käy ilmi, että viharikosepäilyiden määrä vammaisia ihmisiä kohtaan on jyrkässä kasvussa. Kanssaihmissen huomioiminen ja arvostaminen eivät ole sillä tasolla, jolla niiden pitäisi sivistyneessä hyvinvointivaltiossa olla. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukselle sekä keskustelukulttuurin kehittämiseksi ja vahvistamiseksi on suuri tarve, jotta yhteiskuntamme ei polarisoidu tämän enempää.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

Äänestysaktiivisuuden edistämiseksi on tarpeen varmistaa, ettei yksikään ääni jää antamatta puutteellisen tiedon tai esimerkiksi äänestyspaikan esteellisyyden vuoksi. On myös tärkeää, että kiinnostus yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan lisääntyy ja kokemus siitä, että omalla äänellä on merkitystä siihen, minkälaista politiikkaa Suomessa tehdään, vahvistuu.

YK:n vammaisopimuksen artiklan 29 (osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään) edellyttää, että "sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttia niistä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä sitoutuvat :a) varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa suoraan tai vapaasti valittujen edustajien kautta, myös siten, että heillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää ja tulla valituiksi, mm. i) varmistamalla, että äänestysmenettelyt, -järjestelyt ja -aineistot ovat asianmukaisia, saavutettavia sekä helppotajuisia ja -käyttöisiä."

Myös puolueiden tulee kantaa oma vastuunsa siitä, että vammaisen henkilö voi YK:n vammaisopimuksen mukaisesti osallistua maan julkisen ja poliittisen elämän parissa toimivien kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten toimintaan sekä poliittisten puolueiden toimintaa ja hallintoon.

Invalidiliitto on tyytyväinen hallitusohjelmakirjauksiin, jotka koskevat äänestämisen yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämistä. Invalidiliitto toivoo, että parlamentaarinen työryhmä tulee esittämään selkeitä lainsäädäntömuutoksia, jotka varmistavat vammaisten ihmisten yhdenvertaiset oikeudet äänestämistä ja poliittista osallistumista koskien.

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

Invalidiliitto muistuttaa vammaisten nuorten huomioimisesta, kun pohditaan keinoja lisätä nuorten äänestysaktiivisuutta. Saavutettavan tiedon, kampanja- ja vaalitulaisuuksien sekä äänestyspaikkojen esteettömyyden merkitys korostuu tässä kohderyhmässä.

Kaikenikäiset vammaiset ihmiset kokevat runsaasti syrjintää. Esteettömyyspuutteet lisäävät osaltaan osallistumisen haasteita. Mitä enemmän ympäristön tai käytäntöjen esteellisyys haittaa osallistumista, sitä suurempi vastuu yhteiskunnalla on tehdä toimenpiteitä yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Demokraattisessa sivistysvaltiossa on voitava varmistaa, että jokaisen ihmisen oikeus aktiiviseen kansalaisuuteen toteutuu.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,**
- **äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,**
- **kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,**
- **yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.**

Invalidiliitto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä.

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,**
- **lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.**

Invalidiliitto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä ja muistuttaa valtion vastuusta huolehtia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tiedottamisvelvoitteen täyttymisestä (Lapsen oikeuksien kansallinen viestintästrategia vuosille 2022–2026).

Lapsille suunnattu, heidän ikänsä ja esimerkiksi vammansa huomioiva viestintä lisää ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Lapsen oikeuksien kansallinen viestintästrategia tarjoaa työkaluja esimerkiksi kunnille ja hyvinvointialueille, valtionhallinnolle, puolueille, järjestöille, ammattilaisille, perheille ja medialle lapsen oikeuksien viestintään ja lapsen oikeuksien huomioimiseen viestinnässä.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

Invalidiliitto muistuttaa, että vammaiset lapset ja nuoret tulisi huomioida hyvinvointialueiden hyvinvointisuunnitelmissa ja -kertomuksissa. Hyvinvointialueiden tulisi säännöllisin väliajoin selvittää vammaisten lasten ja nuorten hyvinvointia, palvelujen riittävyttä ja perheiden jaksamista. Varhainen syrjäytyminen sopimattomien palvelujen tai palvelujen puutteen vuoksi voi aiheuttaa kauaskantoisia ja kalliita seurauksia tulevaisuudessa, mikä näkyy osattomuutena ja myös demokratiasta syrjäytymisenä.

Perusopetuslaissa ollaan uudistamassa oppimisen tukea. Vammaisjärjestöjen yhteisjärjestö Vammaisfoorumi, jossa myös Invalidiliitto on mukana, on useita kertoja tuonut esille, että oppimisen tuen lisäksi on tärkeä kehittää koulunkäynnin tukea. Siihen sisältyy olennaisesti esteettömyyden (fyysinen ja aistiesteettömyys) ja saavutettavuuden varmistaminen. Ne ovat tärkeitä tekijöitä sujuvan koulunkäynnin ja osallisuuden edistämiseksi myös niille vammaisille lapsille- ja nuorilla, joiden koulunkäyntiin liittyvät haasteet eivät liity oppimiseen, vaan heidän yksilöllisten tarpeittensa mukaisen koulunkäynnin tuen saamiseen.

Valmisteilla olevassa esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmatyössä tulee panostaa vammaisten lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen.

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Nuorisovaltuustojen asema on monissa kunnissa ja hyvinvointialueilla vahvempi kuin esimerkiksi vammaisneuvoston ja olisikin tärkeää, että vammaisten lasten ja nuorten edustus olisi huomioitu myös nuorisovaltuustossa. Myös vammaisneuvostoissa tulisi huolehtia vammaisten lasten ja nuorten äänen kuulumisesta. Kaikkien vaikuttamistoimielinten roolia tulisi vahvistaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi, jotta vammaisilla lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus olla aktiivisesti mukana erilaisissa kansalaisyhteiskunnan toiminnoissa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,**
- **tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.**

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

Invalidiliitto pitää esitettyä tavoitelinjausta kannatettavana. Samoin on linjattu jo kansallisessa lapsistrategiassa. Kansallisen lapsistrategian toimenpiteiden toteutumisen arviointivaiheessa tulee kuulla yhdenvertaisesti kaikkia lapsia ja nuoria.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,**
- **viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,**
- **jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,**
- **hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,**
- **osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.**

Invalidiliitto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä. Toimenpiteiden toteuttamisessa on syytä hyödyntää jo aiemmin kehitettyjä hyviä materiaaleja, kuten: Lasten kuulemisen käsikirja lainvalmistelijoille Elina Stenvall, Laura Tiitinen, Laura Saarinen, Pasi Pollari ja Jukka Sirtamo Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2021 Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:6

Parhaillaan käynnissä olevassa varhaiskasvatuksen- ja peruskoulun opetussuunnitelmatyössä opetushallitus hyödyntää lapsia kuullessaan Erätauko- menetelmästä lapsille kehitettyä Skidialogi- menetelmää. Mikäli se toimii, se on syytä ottaa käyttöön yhtenä lasten kuulemista ja osallisuutta lisäävänä menetelmänä.

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

Invalidiliitto muistuttaa, että YK-vammaissopimus on ratifioitu Suomessa 2016, mutta sitä tunnetaan edelleen huonosti, eli koulutuskierrös tms. tämän osalta olisi tarpeen.

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Invalidiliitto pitää Tavoitelinjaus 5:en pyrkimyksiä kannatettavina. Järjestöillä on tärkeä rooli myös demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa ja tämä rooli tulisi tunnistaa ja nähdä järjestöt

sivistystoimijoina koulujen ja vapaan sivistystyön toimijoiden lisäksi. Esim. Invalidiliitto kouluttaa jäseniään sekä erityisesti vammaisia nuoria henkilöitä vaikuttamaan, sekä antaa valmiuksia vammaisille nuorille vaikuttamistyössä. Tämä edistää demokratiaa ja ihmisoikeuksia.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**
- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

-

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Invalidiliitto muistuttaa, että opetusmateriaalien ja -menetelmien laadun ja saatavuuden lisäksi tulee kiinnittää huomiota materiaalien ja menetelmien saavutettavuuteen.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

-

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.**

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

Invalidiliitto ehdottaa, että hyvää keskustelukulttuuria voisi edistää ”Miten puhumme vammaisuudesta” -tilaisuuksilla. Hyvään keskustelukulttuuriin liittyy erilaisuuden ja moninaisuuden hyväksyminen. Vammaisuuteen liittyy paljon tietämättömyyttä ja väärinkäsityksiä, joista voi seurata syrjintää, epäluuloja ja vihapuhetta. Näiden kielteisten ilmiöiden torjumiseksi on syytä puhua asioista avoimesti ja tarjota tietoa.

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Invalidiliitto pitää tavoitelinjausta erittäin kannatettavana. Osallistumiseen ja vaikuttamiseen tulee tarjota monikanavaisia vaihtoehtoja, jotta jokainen voi kokea saavansa oman äänensä kuuluviin.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

Invalidiliitto kannattaa ehdotettuja toimenpiteitä. Digitaalisia menetelmiä kehitettäessä tulee muistaa menetelmien saavutettavuus, etteivät uudet järjestelmät jätä ketään ulkopuolelle. Myös tiedon lisääminen erilaisista kommunikoinnin tavoista on tärkeää ja on myös tärkeä ymmärtää, että jokaiselle keskusteluun osallistuvalla täytyy varata riittävästi aikaa viestiä oma mielipiteensä. Aina ei siis tarvita uusia menetelmiä tai keksintöjä kommunikoinnin edistämiseksi, usein riittää, että pysähdytään rauhassa kuuntelemaan muita.

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,

- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,
- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

Invalidiliitto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä.

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

Vammaisten ihmisten osallisuusmahdollisuudet on varmistettava huolehtimalla esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä vammaispalveluiden, kuten henkilökohtaisen avun tai kuljetuspalvelujen toimivuudesta ja riittävydestä. Nämä ovat tekijöitä, jotka mahdollistavat vammaisten henkilöiden osallistumisen yhdenvertaisesti lähiyhteisön kokouksiin tms. tapahtumiin.

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Invalidiliitto muistuttaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden vammaisneuvostojen tosiasialliset toimintaedellytykset on turvattava.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,
- alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaiset ihmiset ja heitä edustavat järjestöt tulee ottaa mukaan vammaisia ihmisiä koskevaan päätöksentekoon. On tärkeää, että sekä hyvinvointialueet että kunnat osallistavat vammaisia ihmisiä erilaisten palveluiden ja toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Jotta osallistaminen on tosiasiallista ja demokratia aidosti toteutuu, vammaisten ihmisten ja kokemustoimijoiden asiantuntijuus tulee sisällyttää osaksi julkisen sektorin toimintaprosesseja niissä asioissa, jotka koskevat erityisesti vammaisia henkilöitä.

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,
- asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,
- tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,
- demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.

-

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,
- yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.

-

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seurantaa ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapolitiittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

Invalidiliitto ehdottaa vammaisiin henkilöihin kohdistuvien vaikutusten arvioimista yhtenä tarkasteltavana näkökulmana sekä demokratian edistämistoimien vaikutuksia suhteessa YK:n vammaisyleissopimuksen vaatimuksiin.

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

-

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

-

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Hätönen Johanna
Invalidiliitto ry